ايىندى 70 جىل كۇرەسكە تولى جاڭا ٴداۋىر

ەگىنجايعا تامىر تارتىپ، شەكارا وڭىرگە قىزمەت وتەدى

ـــ شىحزى داشۋەسىنىڭ 70 جىل ”عىلىم ـ تەحنيكا، وقۋ ـ اعارتۋ ارقىلى شەكارا ٴوڭىردى كوركەيتۋ“نەن ەستەلىك

☐ شىنحۋا اگەنتتىگىنىڭ تىلشىلەرى
گاۋ حان، پان يلڭ

مەكتەپ قۇرىلعان 70 جىلدان بەرى، ”قۇبا تۇزدەگى مەرۋەرت“ شىنجياڭ شىحزى قالاسىنا ورنالاسقان شىحزى داشۋەسى ”بيڭتۋان رۋحىمەن ادام تاربيەلەۋ، تىڭ اشىپ، شەكارا قورعاۋعا قىزمەت وتەۋ“ سىندى ٴبىلىم بەرۋ ەرەكشەلىگىن ۇستانىپ، قوعامعا جينى 168 مىڭ ۇزدىك مەكتەپ بىتىرگەن وقۋشى تاربيەلەپ بەرىپ، تىڭ اشىپ، شەكارانى قورعاۋ جانە شىنجياڭدى گۇلدەندىرۋ ىستەرى ٴۇشىن زور ۇلەس قوستى.

70 جاس شىحزى داشۋەسى ٴۇشىن جاستىقتىڭ وتىن جالىنداتقان كەز. 70 جىلدان بەرى شىحزى داشۋەسىندەگى وقىتۋشى ـ وقۋشىلار جاپا ـ ماشاقاتپەن ەڭبەك ەتىپ، ٴبىلىم بەرىپ ادام تاربيەلەۋدەن جازباي، شەكارا وڭىرگە تامىر تارتىپ، قوعامعا بار ىقىلاسىمەن قىزمەت ەتتى.

■ شاعىن قالاداعى ۇلكەن وقۋ ورداسى، ٴشول دالا، قۇبا تۇزدە قۇرىلعان مەكتەپ

”ورتاسىندا قۇبا ٴتۇزدىڭ، شۇرات مىناۋ دالانىڭ، ۇلى مۇرات جالىنداتقان جاستىق دارىن ـ تالابىم؛ قۇبا ٴتۇز دە وسىنداعى تۇلەجدى نارلەنىپ، ٴدال وسىندا وركەنيەت الاۋلادى ٴار بەرىپ“. كۇرەس حيكايالارى «شىحزى داشۋەسىنىڭ مەكتەپ ٴانى»نە جازىلىپ، اعا بۋىنداردىڭ اسقاق سەزىمى تاعى مەكتەپ اۋلاسىندا شىرقالدى.

1949 ـ جىلى 9 ـ ايدىڭ 25 ـ كۇنى ازاتتىق ارميا شىنجياڭعا كىرۋ جولىندا اسكەري قوسىندا دا، جەرگىلىكتى ورىندا دا ەمدەۋ قىزمەتكەرلەرى كەم بولىپ، جەرگىلىكتى ورىننىڭ ەمدەۋ دەڭگەيىن كوتەرەتىن ٴبىر مەكتەپ ايرىقشا قاجەت بولادى. وسى جاعدايدا ۋاڭ جىن گەنەرال سياقتى اعا بۋىن توڭكەرىسشىلەر جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسى 1 ـ بيڭتۋانىنىڭ دەنساۋلىق ساقتاۋ مەكتەبىن قۇردى، كەيىن اسكەري قوسىنعا بىلەسىپ تىڭ اشقان مەكتەپ شىحزى مەديتسينا شۋەيۋانى بولىپ دامىدى.

بۇگىن مەملەكەتتىڭ ”211“ ينجەنەرياسى بويىنشا ٴتۇيىندى قۇرىلاتىن جوعارى مەكتەپكە اينالعان شىحزى داشۋەسى 1996 ـ جىلى شىنجياڭ ٴوندىرىس ـ قۇرىلىس بيڭتۋانى باسقاراتىن 4 جوعارى مەكتەپتىڭ ـــ شىحزى اۋىل شارۋاشىلىعى شۋەيۋانىنىڭ، شىحزى مەديتسينا شۋەيۋانىنىڭ، شىنجياڭ بيڭتۋان ەكونوميكا ارناۋلى تەحنيكۇمىنىڭ، شىنجياڭ بيڭتۋان پەداگوگيكالىق ارناۋلى تەحنيكۇمىنىڭ بىرىكتىرىلۋىنەن قۇرىلعان.

شىحزى داشۋەسىنىڭ مەكتەپ تاريحى سارايىندا تاريحي سۋرەتتەر، مەكتەپ اۋلاسىنىڭ كورىنىس ـ كەسكىندەرى وسى داشۋەنىڭ باستان كەشكەنى مەن ابىروي ـ داڭقىن، وزگەرىسى مەن دامۋىن باياندايدى. سارعايعان ٴبىر رەڭسىز سۋرەتتە مەكتەپ قۇرىلعان العاشقى كەزدەگى جاپا ـ ماشاقاتتار ەستەلىككە الىنىپتى.

ول كەزدە تىڭ اشۋدان قۇرىلعان جاڭا قالا شىحزىدا تۇرمىس قاتتى جاپالى بولعان، ٴتىپتى، قارىن تويدىرۋدىڭ ٴوزى ماسەلە بولىپتى، ۋاڭ جىن گەنەرال وقىتۋشى ـ وقۋشىلاردى مەكتەپ اۋلاسىندا استىق ەگۋگە ۇندەيدى، ”پارتيامىزدىڭ، ارميامىزدىڭ قاجىرلىلىقپەن كۇرەس جۇرگىزەتىن داڭقتى ٴداستۇرىن ساۋلەلەندىرىپ، وقۋ ـ وقىتۋ مەن ٴوندىرىستى تىعىز بىرلەستىرەدى“. قايتپاس قايسار ”بيڭتۋان رۋحى“نىڭ ارقاسىندا، جاس مەكتەپتەگى وقىتۋشى ـ وقۋشىلار تىڭ اشۋشىلارداي بىرگە تاس قالاپ، قۇبىر اعارلار قازىپ، وقىتۋ قۇرالدارىن جاساپ، ساباق وقي ٴجۇرىپ مەكتەپ قۇردى. 1959 ـ جىلدان 1965 ـ جىلعا دەيىن وقىتۋشى ـ وقۋشىلاردىڭ مەكتەپ قۇرىلىسى ٴۇشىن ەڭبەك ىستەگەن كۇندەرى جينى 47 مىڭ كۇنگە جەتتى.

70 جىلدان بەرى بىرنەشە بۋىن ادامداردىڭ تىنباي كۇرەس جۇرگىزۋىندە، قۇبا تۇزدەن بوي كوتەرگەن بۇل مەكتەپ شەكارا ٴوڭىردىڭ قاتارداعى داشۋەسىنەن ەكونوميكا، وقۋ ـ اعارتۋ، باسقارۋ، كوركەمونەر سياقتى كوپ پاندىك جالپىلىق مەكتەپ بولىپ دامىپ، ”عىلىم ـ تەحنيكا، وقۋ ـ اعارتۋ ارقىلى شەكارا ٴوڭىردى كوركەيتۋ“ ٴۇشىن اقىل ـ پاراسات قويماسى كەپىلىن جانە دارىندىلار تىرەگىن ازىرلەدى.

■ شىنجياڭعا كومەك بەرىپ، شەكارا وڭىرگە كومەكتەسىپ، الدىڭعىلاردىڭ ٴىزىن سوڭعىلار باسىپ، وقۋ ـ اعارتۋدى كوركەيتتى

”اتا ـ انامنان الىستاپ، مەكەنىمە قوش ايتتىم، اي ساۋلەسىن جامىلىپ، شەكارا وڭىرگە جول تارتتىم“. شىحزى داشۋەسىنىڭ مەكتەپ انىندە شىرقالعانداي، 1960 ـ جىلدان بەرى ٴبىرىنىڭ ٴىزىن ٴبىرى جالعاپ شىنجياڭعا كومەككە كەلگەن وقىتۋشىلار الىس ساپار شەگىپ، تاۋ اسىپ، تاس باسىپ، تيانشان تاۋىنىڭ ەتەگىنە كەلىپ، شەكارا وڭىرگە تامىر تارتىپ، جوعارى دەڭگەيدە جوبالاۋدان ەگجەي ـ تەگجەيلى جۇمىس بولۋگە دەيىن، دارىندى تاربيەلەۋدەن ٴپان قۇرىلىسىنا دەيىن، وقۋ ـ وقىتۋدان عىلىمي زەرتتەۋگە دەيىن باعىتتامالى تۇردە كومەك بەرىپ، شىحزى داشۋەسىنىڭ دامۋىنا كۇش قوستى.

5 جىلدىق الدىندا جياڭنان داشۋەسىنىڭ دوتسەنتى تاۋ چيان ۋشيدان شىحزىعا كەلىپ ساباق تىڭداپ، وقۋ ـ وقىتۋدى زەرتتەۋ جيىنىن اشىپ، وقىتۋشى ـ وقۋشىلاردىڭ سىرتپەن پىكىر اۋىستىرۋ كوپىرىن سالدى... ٴبىرسىپىرا وقۋ ـ وقىتۋ رەفورما شارالارى دەرەۋ ٴونىم بەرىپ، بىرنەشە جىل ىشىندە ـ اق ازىق ـ تۇلىك شۋەيۋانىنىڭ قاتىستى ماماندىقتارى ”ماڭدايعا باسار ماماندىقتار“عا اينالىپ شىعا كەلدى.

ٴبىر ٴوزى شىنجياڭعا كومەك بەرۋدەن بۇكىل وتباسىنداعىلار بولىپ شىنجياڭعا كومەك بەرۋگە دەيىن ول شىنجياڭعا كومەك بەرۋ جىل شەگىن ۇزدىكسىز ۇزارتتى، ٴتىپتى، ايەلى مەن قىزى دا شىحزىعا كەلىپ جۇمىسقا ورنالاسىپ، شىنجياڭ ولاردىڭ 2 ـ اتا مەكەندەرىنە اينالدى. جوعارى مەكتەپ ەمتيحانى قالپىنا كەلگەننەن كەيىنگى ٴبىرىنشى كەزەكتىڭ ستۋدەنتى بولعان تاۋ چيان ٴوزىنىڭ ەسىمى سياقتى كىشى پەيىل، ۇستامدى، جاۋاپكەرشىلىك ارقالايتىن كۇشتى سەزىمگە يە. ”مەن توڭكەرىستىڭ ٴبىر كەرپىشىمىن، وتان مەنى قاي جەرگە قاجەت ەتسە، مەن سول جەرگە بارامىن“، ـ دەيدى تاۋ چيان.

2007 ـ جىلى بو شياۋليڭ ناڭكاي داشۋەسىندە وقىتۋشى بولۋ ورايىن تاستاپ، كۇيەۋىمەن بىرگە شىحزى داشۋەسىنە كەلدى. ول ەكەۋى سياقتى تالعام جاساعان، جوعارى ماعلۇماتقا يە تاعى 12 دارىندى بار. ولار بۇل جەردى ”قورشاعان ورتاسى تاماشا، عىلىمي زەرتتەۋ رايى كۇشتى، ونان دا ماڭىزدىسى، ٴومىردىڭ كەڭ تۇعىرى بار“ دەپ بىلەدى.

بيىل 9 ـ ايدا اعا بۋىندار باسىپ وتكەن جولعا قادام تاستاپ، شىنجياڭعا كومەككە كەلەتىن تاعى ٴبىر توپ وقىتۋشىلار شىحزى داشۋەسىنە كەلمەك.

شىحزى داشۋەسى پارتكومىنىڭ شۋجيى شيا ۋنبين بىلاي دەيدى: ”بايلىق كەمشىل، دارىندى ەڭگىزۋ قيىن، عىلىمي زەرتتەۋ قابىلەتى ٴالسىز بولۋ باتىس بولىكتەگى جوعارى مەكتەپتەردىڭ دامۋىن تەجەپ كەلگەن بوگەت، وقۋ ـ اعارتۋدان شىنجياڭعا كومەك بەرۋ ورتا، باتىس بولىكتەگى وقۋ ـ اعارتۋدىڭ دامۋ ايىرماشىلىعىن ازايتۋدىڭ ەڭ جاقسى دانەكەرى“.

■ عىلىم ـ تەحنيكا ارقىلى اۋىل شارۋاشىلىعىنا دەم بەرىپ، قوعامعا قىزمەت ەتىپ، شەكارا ٴوڭىردى بايىتتى

1960 ـ جىلى 26 جاستاعى ۋاڭ رۇڭدۇڭ جياڭنان داشۋەسى اۋىل شارۋاشىلىعى ٴبىلىمى ماماندىعىنان وقۋ تاۋىسىپ، تيانشاننىڭ سولتۇستىك باۋرايىنداعى شىحزىعا جول تارتىپ، ىستىق ىنتالى تىڭ اشۋشى عىلىم ـ تەحنيكا قىزمەتكەرلەرىمەن بىرگە تيانشاننىڭ تۇستىگى مەن تەرىستىگىندەگى ميلليونداعان تىڭ يگەرۋشىلەردىڭ ايباتتى لەگىنە قوسىلدى.

”بۇكىل مەملەكەتتىڭ ٴار جەرىندە قيىنشىلىق، تاماق ماسەلەسىن شەشۋ باستى مىندەت، نە نارسە استىق داقىلدارىنان جوعارى ٴونىم الۋعا مۇمكىندىك بەرەتىن بولسا، ٴبىز سونى زەرتتەيمىز“، ـ دەيدى ۋاڭ رۇڭدۇڭ. شىحزىعا العاش كەلگەندە ول تيانشان تاۋىنىڭ ەتەگىندەگى كوركەم كورىنىستەردى تاماشالاۋعا ۇلگىرمەي، بالاعىن ٴتۇرىپ، ماسا ـ شىركەيگە تولى اتىزعا كىرىپ، نەشە ون جىل ٴبيداي سورتىن زەرتتەۋدى باستايدى. بۇگىنگى تاڭدا، مەملەكەتتىك كەڭەستىڭ ارنايى قوسىمشا قاراجاتىنان يگىلىكتەنەتىن ۋاڭ رۇڭدۇڭ ٴبيداي سورتىن جەتىلدىرۋدە سالانىڭ تانىمال مامانىنا اينالعان.

شارۋالارمەن، توپىراقپەن ەرتەلى ـ كەش بىرگە بولۋ ۋاڭ رۇڭدۇڭدى اينا ـ قاتەسىز شارۋاعا اينالدىردى. ول ەگىس اتىزدارىنا بارىپ اۋىل شارۋاشىلىعى ٴوندىرىسىنە جەتەكشىلىك ەتىپ، عىلىمي زەرتتەۋ جەتىستىكتەرى ارقىلى كوپ ٴوڭىردىڭ ٴبيدايدان مول ٴونىم الۋىنا مۇمكىندىك جاسادى، شارۋالار ونى ”ەگىس الاڭىنداعى پروفەسسور“ دەپ اتاپ كەتتى.

ٴجۇزىمنىڭ قالامشاسىن تۇتىكشەدە جەتىلدىرۋ، جۇگەرى كراحمال جابىستىرعىشى، ماقتانى جەر جارعاعىمەن جەتىلدىرۋدى جالپىلاستىرۋ، جۇڭگو مەرينوس قويى... سوڭعى جىلداردا شىحزى داشۋەسى قول جەتكىزگەن كوپتەگەن عىلىم ـ تەحنيكالىق تىڭ ناتيجەلەردىڭ تۇگەلدەي اۋىل شارۋاشىلىعى ٴوندىرىسىندە قولدانىلدى.

عىلىم ـ تەحنيكانى تومەنگە ٴتۇسىرۋ، شارۋالاردى يگىلىكتەندىرۋ ـــ سانسىز عىلىمي زەرتتەۋ قىزمەتكەرلەرىنىڭ اۋەلگى ماقساتى. شىحزى داشۋەسى ”تومەنگە تۇسە الاتىن، قالىپ قالاتىن، جاقسى ىستەپ كەتەتىن“ توپ ـ توپ دارىندىلار جەتىلدىردى، سوڭعى 10 جىلدان بەرى ٴار جىلى وقۋ تاۋىسقان وقۋشىلاردىڭ شىنجياڭدا قالۋ مولشەرى 64%كە جەتتى، مۇنىڭ ىشىندە ىشكى ولكەلەردەن كەلىپ وقىعانداردىڭ شىنجياڭدا قالۋى 60%كە تاياپ، مەكتەپ ٴبىتىرىپ وڭتۇستىك شىنجياڭنىڭ نەگىزگى ساتىلارىنا تامىر تارتقان وقۋشىلار 50%تەن استى... ولار شىنجياڭنىڭ ورنىقتىلىعى مەن ەكونوميكالىق دامۋىن جۇزەگە اسىرۋدىڭ ماڭىزدى كۇشىنە اينالۋدا.

(شىنحۋا اگەنتتىگىنىڭ 6 ـ ايدىڭ 16 ـ كۇنى ۇرىمجىدەن بەرگەن حابارى)

پىڭ رىنفا: اۋياتسيا ىستەرى ٴۇشىن ٴومىر بويى ەرلىكپەن كۇرەستى

(باسى 5 ـ بەتتە)

بارلىق ۋاقىتىن مىقتى ۇستاپ، ٴىس جۇزىندىك مەڭگەرۋ تەحنيكالارىن ۇيرەنىپ، بارلىق ساباقتان تۇگەل 4 تەن جوعارى (تولىق ٴنومىر 5) ٴنومىر الادى.

پىڭ رىنفا ۇنەمى شىنجياڭدا ۇيرەنۋدەگى جاۋىنگەر سەرىكتەرىمەن ٴوزارا ٴبىر ـ ٴبىرىن شابىتتاندىرىپ وتىرادى، ول جاۋىنگەر سەرىكتەرىنە: ٴبىز كوممۋنيستپىز، تەحنيكا ۇيرەنۋگە كەلدىك، ٴسوز جوق، ۇيىمنىڭ ماڭىزدى تاپسىرماسىن جەردە قالدىرماي، تەحنيكانى جاقسى ۇيرەنىپ، كەلەشەكتە ٴوزىمىزدىڭ اۋە ارميامىزدى قۇرۋىمىز كەرەك، ـ دەيدى.

1939 ـ جىلى 11 ـ ايدا پىڭ رىنفا ۇزدىك ناتيجەمەن وقۋ تاۋىسىپ، شاۋۋي اسكەري شەنىن الادى. وسىدان كەيىن ول پارتيا ۇيىمىنىڭ ورنالاستىرۋىنا ساي، شىنجياڭ شەكارا قورعانىس دۋبان مەكەمەسىنىڭ اۋياتسيا اترەتىندە پراكتيكا جاساۋعا قالادى، سونداي ـ اق مەحانيك مىندەتىن ارقالايدى.

1940 ـ جىلى 2 ـ ايدا ٴبىر رەتكى ۇشۋ ماشىعىندا كۇن سۋىق بولعاندىقتان، ۇشاق موتورى وت الماي قالىپ، پىڭ رىنفا وتالدىرماق بولىپ العا شىققاندا، تۇتقيىل اينالىپ كەتكەن ەسكەكشەدەن اۋىر جارالانىپ، باقىتقا قارسى، قىزمەت ۇستىندە قۇربان بولادى.

ٴۇرىمجى قالاسىنداعى قۇرباندار قابىرستانىنىڭ تانىستىرۋىنا قاراعاندا، قازىر وسى قۇرباندار قابىرستانىندا جالپى 93 قۇربان جەرلەنگەن، مۇنىڭ ىشىندە چىن تانچيۋ، ماۋ زىمين، لين جيلۋ، پىڭ رىنفا قاتارلى 10 قۇرباننىڭ سۇيەگى 1956 ـ جىلى قابىرستان العاش جاسالعان كەزدە وسىندا كوشىرىپ اكەلىنگەن، الايدا 10 قۇرباننىڭ ىشىندە تەك پىڭ رىنفانىڭ تۋعان جىل، ايى انىق ەمەس، ونىڭ ۇستىنە قابىرستان قىزمەتكەرلەرى ونىڭ تۋىس ـ تۋعاندارىمەن حابارلاسا الماعان.

”ٴار جىلعى چيڭمىڭ كەزىندە كوپتەگەن ورىندار مەن مەكتەپتەر وسىندا كەلىپ، ەكسكۋرسيالايدى، ۇيرەنەدى، سونىمەن بىرگە، بۇقارانىڭ قۇرباندارداردىڭ ىزگى ىستەرىن ىشكەرىلەي تۇسىنۋىنە قولايلى بولۋ ٴۇشىن، ٴبىز ارالاپ كورمە قويۋ سياقتى تاسىلدەر ارقىلى قۇرباندار ماتەريالدارى كورمە تاقتاسىن ٴار ورىنعا اپارامىز“، ـ دەدى ٴۇرىمجى قالاسىنداعى قۇرباندار قابىرستانى ٴۇگىت ـ تاربيە ٴبولىمىنىڭ باستىعى گى مين، ـ قۇرباندارداردىڭ ىزگى ىستەرىنەن، رۋحىنان ۇيرەنۋ بۇقارانىڭ تاريحتى تۇسىنۋىنە ٴتيىمدى بولىپ قالماستان، ونان دا ماڭىزدىسى، قۇرباندارداردىڭ جالىندى ىزگى ىستەرى ارقىلى كوپشىلىكتى اسىلەندىرۋگە بولادى، ”قۇربان پىڭ رىنفا ٴوزىنىڭ بەرىك مۇرات ـ سەنىمى ارقىلى قات ـ قابات قيىنشىلىقتاردى جۇرەكتىلىكپەن تالقانداپ، اۋياتسيا بىلىمدەرىن ۇيرەندى، ٴتىپتى، ٴوزىن قۇربان ەتتى، مۇنداي قايتپاس ـ قاجىماس رۋح ٴاربىر ادامنىڭ ۇيرەنۋىنە تاتيدى.“

ۋاڭ ىشياڭ: قىزمەت ۇستىندە قۇربان بولعان قىزىل ارميا ۇشقىشى

(باسى 5 ـ بەتتە)

اسكەري قارۋ ـ جاراعىنان جانە تەحنيكاسىنان پايدالانىپ، ديحۋاني اسكەري جاتتىعۋ ورنىنىڭ ماڭىزدى بازاسى ەتىپ، ارميامىزدىڭ كوپ اسكەر تۇرىندىك، كوپ عىلىم ـ پاندىك اسكەري تەحنيكا مەكتەبىن قۇرادى. 1938 ـ جىلى 3 ـ ايدىڭ 3 ـ كۇنى اۋياتسيا اترەتى وقۋ باستاۋ سالتىن وتكىزەدى، ۋاڭ ىشياڭ قاتارلى 25 جاس وقۋشى ۇشقىشتار كلاسىنا قابىلداندى. ۋاڭ ىشياڭ مەن جاۋىنگەر سەرىكتەرى اۋياتسيا اترەتىنە كىرگەننەن كەيىن، اۋياتسيا نەگىزگى نازارياسىن جانە ۇشاقتى مەڭگەرۋ، جول باستاۋ، كۇرەستىك اسپاپتار، اۋا رايى سياقتى كاسىپتىك بىلىمدەردى قارباالاس ۇيرەنۋگە كىرىسەدى، كەيىن جەكە ۇشۋعا جاتتىعۋعا كىرىسەدى. نازاريا ۇيرەنۋدە، الدە ۇشۋ پراكتيكاسىندا بولسىن، ۋاڭ ىشياڭنىڭ ناتيجەسى قاشاندا باسقالاردان الدا بولادى.

1942 ـ جىلى 6 ـ ايدىڭ 9 ـ كۇنى تاڭەرتەڭ ول قوس قاناتتى سوعىس ۇشاعىن ۇشىرىپ 3000 مەتر جوعارى كەڭىستىككە كوتەرىلىپ، كۇردەلى تەحنيكالىق ۇشۋ جاتتىعۋىن باستايدى. ادەتتە ول ۇشۋ تەحنيكاسىنا ايرىقشا ٴمان بەرىپ، وزىنە قاتاڭ تالاپ قويادى، استە سەلقوستىق ىستەمەيدى. سول كۇنى كولبەي قالىقتاپ ۇشۋدى، كىلت بۇرىلىپ ۇشۋدى ورىنداپ بولعانىنان كەيىن، توڭكەرىلە ۇشۋدان ونەر كورسەتە باستايدى، 1 ـ رەت ويداعىداي ورىنداي المايدى دا، سونىمەن 2 ـ رەت تاعى ەرەكشە تەحنيكالىق جاتتىعۋ جاسايدى، كۇتپەگەن جەردەن توسىن ۋاقيعا تۋىلىپ، ۇشاقتىڭ اينالۋ قارقىنىنان قالىپسىزدىق بايقالادى، سول ساتتە ۇشاق توڭكەرىلۋدەن ۇرشىقشا اينالىپ قۇلديلايدى. ۇشاقتى ساقتاپ قالۋ ٴۇشىن ۋاڭ ىشياڭ پاراشوتپەن سەكىرىپ اجالدان امان قالۋ ورايىن قولدان بەرىپ، قىزمەت ۇستىندە قۇربان بولادى، سول جىلى 26 جاستا عانا ەدى.

چىن تانچيۋ: جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى 1 ـ قۇرىلتايىنىڭ ۋاكىلى، پارتيانى قۇرۋشىلاردىڭ ٴبىرى

(باسى 5 ـ بەتتە)

ورتالىق كوميتەتى بولىمشە بيۋروسىنىڭ مۇشەسى، قوسىمشا ۇيىمداستىرۋ ٴبولىمىنىڭ باستىعى بولادى. 1935 ـ جىلى 8 ـ ايدا ماسكەۋگە بارىپ، كوممۋنيستىك ينتەرناتسيونالدىڭ 7 ـ قۇرىلتايىنا قاتىناسادى. كەيىن جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسىنىڭ كوممۋنيستىك ينتەرناتسيونالدا تۇراتىن ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىنىڭ قىزمەتىنە قاتىناسادى.

1939 ـ جىلى 5 ـ ايدا چىن تانچيۋ بۇيرىققا ساي ەلگە ورالىپ، جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى ورتالىق كوميتەتىنىڭ شىنجياڭدا تۇراتىن ۋاكىلى جانە 8 ـ ارميانىڭ شىنجياڭدا تۇراتىن ٴىس باسقارماسىنىڭ جاۋاپتىسى بولادى. ول شىنجياڭ ميليتاريسى شىڭ شىسايمەن يكەمدى، شەبەر كۇرەس جۇرگىزەدى. شىڭ شىساي اشىق ـ اشكەرە تۇردە سوۆەت وداعىنا قارسى، كوممۋنيستىك پارتياعا قارسى جولعا تۇسكەن سوڭ، 1942 ـ جىلى جازدا پارتيا ورتالىق كوميتەتى شىنجياڭدا قىزمەت ىستەيتىن بارلىق كوممۋنيستىك پارتيا مۇشەلەرىنىڭ شەگىنىپ شىعۋىنا قوسىلادى. چىن تانچيۋ ٴوزىن شەگىنىپ شىعاتىنداردىڭ ەڭ سوڭعى توبىنا جازىپ: ”ٴبىر جولداس وسىندا بولادى ەكەن، مەنىڭ كەتۋىمە بولمايدى“، ـ دەيدى.

1942 ـ جىلى 9 ـ ايدىڭ 17 ـ كۇنى چىن تانچيۋ تۇتقىندالادى. جاۋلار چىن تانچيۋعا جان تۇرشىگەرلىك جازا قولدانىپ، ونى ”پارتيادان قول ۇزۋگە“ زورلايدى. چىن تانچيۋ اسقان قايسارلىق كورسەتىپ، باس يمەيدى. 1943 ـ جىلى 9 ـ ايدىڭ 27 ـ كۇنى چىن تانچيۋ تۇرمەدە استىرتىن ولتىرىلەدى، سول كەزدە 47 جاستا ەدى.

بيىل 76 جاستاعى چىن گوان چىن تانچيۋدىڭ نەمەرەلەس ٴىنىسى، چىن تانچيۋدىڭ بايىرعى تۇراعى ەسكەرتكىش سارايىن 30 نەشە جىلدان بەرى ەرىكتى قاراپ كەلەدى. ول تىلشىگە بىلاي دەدى: 1979 ـ جىلى جەرگىلىكتى قىستاق تۇرعىندارى وزدىكتەرىنەن قارجى جيناپ، چىن تانچيۋدىڭ بايىرعى تۇراعى ەسكەرتكىش سارايىن سالدى. قازىر ٴار دارەجەلى ۇكىمەتتىڭ كوپ رەت جوندەۋىنەن كەيىن، بۇل جەر چىن تانچيۋدىڭ بايىرعى تۇراعى ەسكەرتكىش سارايى، ٴومىر كەشىرمەلەرى سارايى، مىس ٴمۇسىن الاڭى، سەرت بەرۋ الاڭى سياقتىلار ٴبىر تۇتاستانعان قىزىل كورىنىس وڭىرىنە اينالدى، ٴار جىلى بۇل جەرگە 200 مىڭنان ارتىق ادام (رەت) كەلىپ، ىزەت ـ قۇرمەت ەتىپ ازا ٴبىلدىرىپ تۇرادى.

لين جيلۋ: ادال جۇرەگىمەن تيانشاندى نۇرلاندىردى

(باسى 5 ـ بەتتە)

شىنجياڭ شۋەيۋانىندا لين جيلۋ يان ـ اندىداعى جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى تۇرۋ اسكەري ـ ساياسي داشۋەسىنىڭ مەكتەپ باسقارۋ باعىتى بويىنشا ”ىنتىماق، قاربالاستىق، قاراپايىمدىلىق، قاعىلەزدىك“ دەگەندى مەكتەپ ٴتالىمى ەتىپ، نازاريانى امالياتپەن ۇشتاستىرۋ سىندى وقىتۋ باعىتىن قولدانىپ، جاڭا قىزمەت ستيلىن دارىپتەپ، جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسىنىڭ جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى تۇرۋ دارىپتەمەسى مەن باعىتىن، ساياساتىن ۇگىتتەپ، ”جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى تۇرىپ، وتاندى قۇتقارۋدىڭ 10 ٴىرى باعدارلاماسى“ن بايانداپ، وقۋشىلاردى ساباقحانادان شىعىپ قوعامعا بەت الۋعا باستاپ، وتاندى ٴسۇيىپ، جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى تۇرۋ ۇگىت قيمىلىن كەڭ كولەمدە قانات جايدىرىپ، قالىڭ وقىتۋشى ـ وقۋشىلارعا جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى تۇرۋ سوعىسىنىڭ ادىلەتتىلىگىن ٴتۇسىندىرىپ، وقىتۋشى ـ وقۋشىلاردى، قىزمەتكەرلەردى ٴىس جۇزىندىك ارەكەتتەرى ارقىلى جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى سوعىسقا كومەك بەرۋگە جۇمىلدىرادى. لين جيلۋ قاتارلى جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتيا مۇشەلەرىنىڭ باۋلۋى مەن تاربيەلەۋىندە، كوپتەگەن جاس وقۋشىلار توڭكەرىس جولىنا ٴتۇسىپ، شىنجياڭ شۋەيۋانىنىڭ بەت ـ بەينەسىندە دە كورنەكتى وزگەرىستەر تۋىلادى.

لين جيلۋ 2 اۋدانىنىڭ اكىمى مىندەتىن اتقارعان كەزدەرىندە بار زەيىنىمەن قىزمەت ىستەپ، بۇقارامەن تىعىز بايلانىس ورناتىپ، ىشكەرىلەي تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزىپ، اشۋ، قۇرۋ ىستەرىن جوسپارلايدى، وقۋ ـ اعارتۋ ىستەرىن گۇلدەندىرەدى، قاماۋعا الىنعان جازىقسىز بۇقارانى بوساتادى، تۇراشىل، سەنىمدى، قابىلەتتى ٴار ۇلت باسشىلارىن وسىرەدى، قارتتار ٴۇيىن جانە جەتىمحانا سالادى، حالىقتىڭ اۋىرتپالىعىن جەڭىلدەتۋگە ٴمان بەرەدى، شارۋالاردى تىڭ اشىپ، ەگىن سالۋعا شابىتتاندىرىپ، اۋىل شارۋاشىلىعى ٴوندىرىسىن زور كۇشپەن دامىتىپ، بۇقارانىڭ سۋ يگىلىگى قۇرىلىسىن سالۋىنا باسشىلىق ەتەدى.

1942 ـ جىلى 9 ـ ايدا كەرتارتپا ميليتاريست شىڭ شىساي شىنجياڭدا قىزمەت ىستەپ جاتقان قىرۋار توپتاعى جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى مۇشەلەرىن تۇتقىنداپ تۇرمەگە قامايدى. جاۋلار لين جيلۋ قاتارلى كوممۋنيستىك پارتيا مۇشەلەرىن اياۋسىز قيناپ سۇراققا تارتادى، لين جيلۋ قاتارلىلار تيتتەي دە باس يمەي، تۇرمەدە پارتيانىڭ قۇپيا ۇيىمىن قۇرىپ، جاۋمەن ۇزدىكسىز باتىل كۇرەس جۇرگىزىپ، كوممۋنيستىك پارتيا مۇشەلەرىنىڭ بولاتتاي بەرىك ەركى مەن قاستەرلى جىگەرىن ايگىلەيدى. لين جيلۋ ٴوزىنىڭ ايگىلى «تۇتقىن ٴانى»ندە توڭكەرىسكە دەگەن ادالدىعى مەن بەرىك سەنىمىن بىلاي دەپ ايگىلەدى: ”سەنىمدى بەكەمدەپ، تۇعىرىمىزدى ادالدىقپەن ساقتايمىز! باس سۇيەگىمىزدەن ەركىندىكتىڭ التىن مۇناراسىن تۇرعىزامىز؛ ىستىق قانىمىزبەن قىزىل تۋدى بوياپ، ماڭگى جەلبىرەتە بەرەمىز!“

1943 ـ جىلى 9 ـ ايدىڭ 27 ـ كۇنى لين جيلۋ چىن تانچيۋ، ماۋ زىمين قاتارلى كوممۋنيستىك پارتيا مۇشەلەرىمەن بىرگە ەرلىكپەن قۇربان بولىپ، جۇڭگو حالقىنىڭ ازاتتىق كۇرەسى جولىندا قىمباتتى ٴومىرىن قيدى، ول نەبارى 27 جاستا ەدى.

لين جيلۋدى ەسكە الۋ ٴۇشىن، لين جيلۋ ٴتىرى كەزىندە قۇرعان كۇچار باستاۋىش مەكتەبىنە ”لين جيلۋ باستاۋىش مەكتەبى“ دەگەن ات بەرىلدى، لين جيلۋدىڭ بايىرعى تۇراعى ورنالاسقان كوشە ”لين جيلۋ كوشەسى“ دەپ اتالدى، شىنجياڭ داشۋەسىنىڭ ىشىندەگى ٴبىر جول ”جيلۋ داڭعىلى“ دەپ اتالدى.

اتا مەكەنىندەگى حالىق تا ٴتۇرلى فورمالار ارقىلى لين جيلۋ قۇرباندى ەسكە الىپ تۇرادى. جۋىقتاعى جىلداردان بەرى دۋحۋ قالاسىنداعى وتانشىلدىق تاربيە بازاسى قۇرىلىسىن ۇزدىكسىز كەمەلدەندىرىپ، قىزىل ٴماندى اشىپ، قىزىل گەندى جەتىلدىرىپ، لين جيلۋ قۇربان ەسكەرتكىشى باقشاسىن، لين جيلۋ بايىرعى تۇراعىن تايانىش ەتىپ، وتانشىلدىق تاربيە ەرەكشە ساباقحاناسىن قالىپتاستىردى.